

Makroekonomické problémy a ich vplyv na podnik a podnikanie

Rozália PÉTROVÁ

Úvod

Jedným z najsledovanejších a najdôležitejších makroekonomických ukazovateľov v súčasnosti je inflácia, ktorá svojimi prejavmi a síce rastom cien tovarov a služieb ovplyvňuje firmy a domácnosti, ktoré tieto tovary a služby nakupujú. Pri nezachovaní rastu ich príjmov kopírujúcich mieru inflácie sa jej negatívne dopady dokonca zintenzívňujú. Dopady inflácie, ktoré sú zväčša negatívne tak ovplyvňujú nielen makroúroveň, ale takisto aj mikroúroveň.

Filozofiou článku bude stručne zachytiť vývoj inflácie ako makroveličiny a následne sledovať a kvalifikovať vo firme niektoré jej dopady. Taktiež stručne predikovať návrh činnosti, ktoré by pomohli eliminovať negatívne dopady.

Príspevok je súčasťou výskumnej úlohy VEGA 1/ 2553/05

1. Dopady inflácie na podnik X s. r. o.

Inflácia pôsobí na podnik mnohými smermi a jej vplyv sa odráža na celkovom chode a živote firmy. Najvýznamnejšie vplýva na zmeny cien vstupov a výstupov pričom zmena cien je neproporcionálna, a táto nerovnosť sa prehľbuje pri vyššej miere inflácie a núti podnik k zmenám cien, teda k zmene zisku na jednotku produkcie.

Sústredíme sa na analýzu vývoja cien vstupov a výstupov (ceny sú bez DPH).

Pre telekomunikačné stavby je typická jedinečnosť a neporovnateľnosť jednotlivých výstupov, preto nie je možné sledovať vývoj konkrétneho výstupu v jednotlivých rokoch.

Na účely tejto analýzy boli preto vybrané jednotlivé položky vstupov, ktoré sú v najväčšej miere a najčastejšie využívané pri výstavbe staníc BTS (vykrývačov).

Ďalším špecifikom firmy ktorá poskytuje outsourcingové služby telekomunikačným spoločnostiam, sú vopred uzatvorené dlhodobé zmluvy, ktoré firma musí prijať s podmienkami týkajúcimi sa výšky firmou fakturovaných cien za jednotlivé položky vstupov počas tohto obdobia.

Analyzované nákladové položky predstavujú vstupy nevyhnutné na výstavbu stanice BTS. Jednotlivé vstupy sú členené do ôsmich skupín podľa charakteru materiálov a služieb, ktorými sú tvorené. Celkovú hodnotu výstupu sme získali prepočtom zmluvných cien a množstva jednotlivých základných položiek tvoriacich daný výstup.

Skladbu jednotlivých vstupov ako aj výpočet z dôvodu rozsiahlosti neuvádzame. Súhrnným ukazovateľom je zmena ceny všetkých vstupov ako celku

za daný rok. Na jeho výpočet sme použili priemer relatívnych prírastkov cien jednotlivých vstupov.

Celkovo sme tak vyjadрили dynamiku zmeny cien vstupov počas jednotlivých rokov prostredníctvom percentuálneho vyjadrenia. Porovnaním cien nakupovaných vstupov a fakturovaných cien sme získali informáciu o dopade na firmu.

Ak by firma dokázala tieto zmeny cien prenášať aj do cien výstupov, k negatívnemu dopadu by nedošlo a muselo by dôjsť k znižovaniu marže na jednotku produkcie.

Pre potreby príspevku je dôležité sledovať percentuálny prírastok cien jednotlivých komponentov, keďže ten vyjadruje charakter zmeny cenových hladín.

Z dôvodov obmedzených možností príspevku, uvedieme výsledky jednotlivých rokov pri zmene vo vývoji cenovej hladiny a dopad cenových zmlúv na firmu v tabuľkách podľa jednotlivých rokov.

Tabuľka č. 1

Vývoj cenovej hladiny sledovaných vstupov a dopad uzatvorených cenových zmlúv na firmu v roku 2002

Cena stanice BTS celkom	105 386,-
Cena vstupov celkom	76 142,50
Zmena ceny vstupov oproti roku 2001 (v %)	3,5
Zisk na jednotku produkcie	29 243,50

Zdroj: Spracované na základe údajov firmy X s. r. o.

V tomto roku sa začala uskutočňovať séria deregulačných opatrení. Najvyšší cenový nárast zaznamenali aj ceny elektroinštalačných materiálov a káblov, ceny kovových súčasti, inžinierske práce a montážne práce.

Tento rok bol pre firmu najúspešnejší z hľadiska tržieb, dôvodom bola neexistencia výrazne silnej konkurencie a veľmi lukratívne zákazky od telekomunikačných spoločností.

Tabuľka č. 2

Vývoj cenovej hladiny sledovaných vstupov a dopad uzatvorených cenových zmlúv na firmu v roku 2003

Cena stanice BTS celkom	105 386,-
Cena vstupov celkom	78 958,60
Zmena ceny vstupov oproti roku 2002 (v %)	3,7
Zisk na jednotku produkcie	26 427,40

Zdroj: Spracované na základe údajov firmy X s. r. o.

Každá položka zo sledovaných vstupov zaznamenala nárast cien. Najvýraznejšie rástli ceny materiálov a služieb vyrábaných a poskytovaných na

Slovensku. Predovšetkým zmena daňových sadzieb (z 23% na 20% a z 10% na 14%) donútila výrobcov zvyšovať svoje predajné ceny.

Nárast cien vstupov oproti minulému roku predstavoval 3,7%, pričom okrem jednotlivých komponentov výrazne vzrástli aj ceny prác, predovšetkým projekčných, montážnych, revízijských, inžinierskych. Hodnota zisku na jednotku produkcie klesla.

Tabuľka č. 3

Vývoj cenovej hladiny sledovaných vstupov a dopad uzatvorených cenových zmlúv na firmu v roku 2004

Cena stanice BTS celkom	105 386,-
Cena vstupov celkom	82 022,30
Zmena ceny vstupov oproti roku 2003 (v %)	+ 3,9
Zisk na jednotku produkcie	23 363,70

Zdroj: Spracované na základe údajov firmy X s. r. o.

Tento rok bol ovplyvnený niekoľkými významnými faktormi. Prvým bol vstup Slovenska do EÚ. Vstúpila do platnosti komplexná daňová reforma, ktorá zjednotila daňové sadzby na úrovni 19%. Toto opatrenie zo strany štátu významnou mierou prispelo k celkovému rastu cien. Zvýšenie regulovaných cien taktiež prispelo k rastu cien vstupov, keďže tento zásah zvýšil výrobné náklady domácich výrobcov, od ktorých firma X, s.r.o. nakupuje väčšinu svojich materiálových vstupov.

Celková zmena všetkých vstupov predstavovala 3,9%, čo je najviac počas nami sledovaného obdobia. Vplyvom rastu cien pohonných hmôt vzrástli aj prepravné náklady o 4,1% a zisk na jednotku produkcie poklesol.

Tabuľka č. 4

Vývoj cenovej hladiny sledovaných vstupov a dopad uzatvorených cenových zmlúv na firmu v roku 2005

Cena stanice BTS celkom	105 386,-
Cena vstupov celkom	83 997,-
Zmena ceny vstupov oproti roku 2004 (v %)	+ 2,4
Zisk na jednotku produkcie	21 389,-

Zdroj: Spracované na základe údajov firmy X s. r. o.

Napriek tomu, že ceny medziročne vzrástli u všetkých sledovaných vstupov, toto tempo rastu nebolo až také výrazné ako v minulom roku. Premietla sa tu nižšia miera inflácie a celková stabilizácia hospodárskej situácie. Celkovo vzrástla cena vstupov o 2,4%, úroveň zisku na jednotku produkcie poklesla

Vývoj cenovej hladiny sledovaných vstupov a dopad uzatvorených cenových zmlúv na firmu v roku 2006

Cena stanice BTS celkom	105 386,-
Cena vstupov celkom	86 815,-
Zmena ceny vstupov oproti roku 2005 (v %)	+ 3,4
Zisk na jednotku produkcie	18 571,-

Zdroj: Spracované na základe údajov firmy X s. r. o.

Inflácia vzrástla a tak ceny vstupných materiálov zaznamenali aj vo firme výraznejší nárast, celkovo predstavoval 3,4%. Najviac rástli ceny elektroinštalačných materiálov, káblov, medených plechov ap. a rast zaznamenali aj prepravné náklady čo spôsobil nárast cien ropy na svetových trhoch. Narástli aj ceny energií, a to až štvornásobne. Najpomalšie rástli ceny nakupovaných služieb a to o 2,2%.

Pevne stanovené fakturačné ceny znamenajú v tomto roku pre firmu pokles zisku na jednotku produkcie a jej zisk je najnižší počas nami sledovaného obdobia od r.2002, kedy firma začala s výstavbou vykryvačov, jej zisk na jednotku produkcie poklesol o 10672,50 Sk.

2. Oblasť pohľadávok

Celkové vyústenie dopadov inflácie sa najlepšie prejaví na ukazovateli - doba obratu pohľadávok a následné vyčíslené strate vyplývajúcej z inflácie a pohľadávok firmy.

Ide o dôsledok inflácie, ktorého podstata je v majetkových presunoch spojených s infláciou, pri ktorých dlžník získava a veriteľ reálne stráca.

Urobíme stručný prierez cez jednotlivé sledované obdobia od r.2002- až r. 2006.

Rok 2002

Vzhľadom na nízku mieru inflácie v tomto roku a pomerne krátku dobu splatnosti pohľadávok, strata z poskytnutých pohľadávok predstavuje len 164 036 Sk. Firma teda nie je nútená pristúpiť k opatreniam na zlepšenie tohto stavu, ani k prerušeniu prípadných obchodných kontaktov so svojimi odberateľmi.

Rok 2003

Inflácia dosahovala hodnotu 8,5% a spolu s nárastom inflácie zaznamenala firma pokles tržieb. Došlo aj k zmene v štruktúre vykonávaných prác čo bolo výsledkom zmenených požiadaviek telekomunikačných spoločnosti pre ktoré firma pracuje

Ak v roku 2002 bola doba inkasa pohľadávok 68 dní, v r. 2003 to už bolo 169 dní čo zvýšilo aj stratu. Napriek snahe firmy diverzifikovať portfólio svojich

činností problémy so splatnosťou pohľadávok prevýšili väčšinu výhod. Strata predstavovala 564 210 Sk.

Rok 2004

V tomto roku tržby opäť poklesli, spôsobili ich telekomunikačné spoločnosti ktoré prejavili zvýšený dopyt po výstavbe staníc BTS a obmedzili práce pri výstavbe optických sietí kde je vyšší zisk ako pri stanicach BTS, pri ktorých sú vopred zmluvne dohodnuté ceny výstupov.

Napriek nepriaznivej finančnej situácii vo firme sa skrátila doba splatnosti pohľadávok na 102 dní. Strata z pohľadávok dosahovala 124 978 Sk.

Rok 2005

V tomto roku inflácia dosahovala hodnotu 2,8% čo sa prejavilo aj v náraste tržieb firmy. Vzhľadom k tomu že sa znížila výstavba optických sietí na minimum, doba splatnosti pohľadávok sa predĺžila a dosiahla 139 dní. Spôsobil to jednak väčší objem krátkodobých pohľadávok v tomto roku, ale predovšetkým zlá platobná disciplína odberateľov.

Strata 139 973 Sk. Z dôvodu nízkej miery inflácie sa strata z pohľadávok neprejavila veľmi výrazne, vzhľadom na problematickú situáciu vo firme v tomto roku.

Ukazuje sa tak, že pozitívny vývoj inflácie sa potvrdil aj v tomto ukazovateli.

Rok 2006

V danom období sa situácia firmy mierne zlepšila a tržby vzrástli o 16,7%, objem krátkodobých pohľadávok sa znížil a miera inflácie bola na úrovni 4,3%.

Dochádza však k predlžovaniu splatnosti pohľadávok, doba obratu 190 dní. Prejavujú sa tak problémy s platobnou disciplínou odberateľov, ktoré neboli riešené pri ich vzniku. Firma je však s telekomunikačnými spoločnosťami viazaná zmluvou o spolupráci a preto je v oblasti získavania zákaziek na týchto spoločnostiach závislá. Strata bola v tom roku 469 976 Sk, k čomu prispela inflácia. Pri dodržiavaní platobnej disciplíny by však bolo možné túto stratu znížiť o viac ako polovicu.

3. Eliminácia dopadov inflácie na činnosť podniku

Inflácia sa stala bežným javom trhovej ekonomiky ale jej intenzita prejavu je však na makroúrovni a mikroúrovni rozličná.

Na makroúrovni je inflácia vnímaná zreteľnejšie a jasnejšie, kým na mikroúrovni je infláciu potrebné rozložiť na čiastkové zmeny cien tovarov a služieb. Subjekty mikroúrovne vnímajú infláciu teda odlišne a to podľa zmeny cien tovarov a služieb, ktoré tieto subjekty sami spotrebávajú.

Ako vyplýva z predchádzajúcej analýzy, má výrazný nárast cenovej hladiny vstupov negatívny dopad na hospodárenie a efektívnosť podniku. Potvrdila sa súvislosť medzi rastom cien a infláciou. Ukázalo sa, že uzatvorené zmluvy

a špecifické podmienky spolupráce s telekomunikačnými spoločnosťami majú rôzny dopad.

Teda to, čo sa na začiatku analyzovaného obdobia zdalo ako výhodné a ziskové, je po uplynutí piatich rokov nevyhovujúce.

V súvislosti so znižovaním zisku firmy možno hľadať príčinu aj v celkovej situácii v ekonomike. Vplyv inflácie na zvyšovanie vstupov a zostrenej konkurencie nielen v stavebníctve a telekomunikáciách núti mnoho firiem v snahe udržať sa na trhu, znižovať ceny výstupov na úkor zisku.

Ako sa ukázalo, veľmi závažným problémom pre podnik X s. r. o. je situácia v oblasti pohľadávok. Podobná situácia je žiaľ v súčasnosti u väčšiny firiem na Slovensku.

Na základe zistených skutočností a predpokladaného vývoja ekonomiky v krátkodobom horizonte sa pokúsime načrtnúť možnosti ako by mohla firma predchádzať, alebo aspoň zmierniť dopady inflácie na rast cien a ostatných problémových oblastí, ktoré sme si počas analýzy všimli.

Keďže firma nemôže ovplyvňovať vývoj cenovej hladiny, vidíme možnosti zníženia cien vstupov v prípade nakupovania materiálov do zásoby a zmeniť systém vedenia skladového hospodárstva.

Snažiť sa neuzatvárať cenové zmluvy s telekomunikačnými spoločnosťami na dlhšie obdobie, využiť priestor ktorý im poskytujú vodohospodárske práce v obciach s prihliadnutím na aktuálnu úroveň inflácie.

Možnosťou by bolo aj prehodnotenie dodávateľov a dopravné náklady. Ďalšou problematickou oblasťou boli výkyvy v dobe obratu pohľadávok. Oblasť pohľadávok je významne ovplyvnená infláciou a spolu s vysokou dobou obratu sú pohľadávky výrazne znehodnocované. Tu by mala firma zaviesť systém riadenia pohľadávok a prestať akceptovať zákazky, u ktorých boli pochybnosti o ich výnosnosti. Vyžaduje si to ale stále zostavovanie predbežných kalkulácií veľmi dôsledne. Do úvahy prichádzajú aj rôzne doby splatnosti pohľadávok podľa konkrétneho odberateľa a náročnosti zákazky. V súčasnosti je zaužívaná len 90 dňová splatnosť. Väčší dôraz klásť na priebežnú kontrolu splácania pohľadávok.

Záver

Makroekonomické problémy, ktoré najviac ovplyvňujú podnikanie a samotný podnik sú spôsobené predovšetkým jedným z najdôležitejších a najsledovanejších ukazovateľov v súčasnosti a to infláciou, ktorá svojim charakterom a rastom cenovej hladiny, ovplyvňuje nielen makroúroveň, ale aj mikroúroveň hospodárstva.

Tieto dopady sledujeme na konkrétnej firme X, s.r.o., ktorú ovplyvňuje inflácia na niekoľkých úrovniach. Rast cien vstupných materiálov potrebných na výrobu a poskytovanie služieb zasahuje firmu. Zároveň pri nepremietaní tejto zmeny cenovej hladiny do cien výstupov firma znižuje svoj zisk na jednotku výstupu Firma doplatila aj na uzavretie dlhodobých zmlúv s odberateľom o zachovaní stabilných cien.

Predikciou a sledovaním stavu a predpokladaného vývoja stavebníctva, telekomunikácií a inflácie by firma mohla po zvážení načrtnutých doporučení predchádzať aspoň sčasti negatívnym dopadom.

Oblasť pohľadávok je ďalšou oblasťou, kde sa prejavuje inflácia s možnosťou vytvorenia reťazovej reakcie, ktorá zasiahla aj našu firmu pôsobiacu v oblasti telekomunikačnej výstavby. Firma mala viac problémov so splácaním pohľadávok zo strany dlžníkov ako so splácaním záväzkov

Závažnosť dôsledkov inflácie sa v čoraz rýchlejšom toku informácii a peňazí zväčšuje a tejto oblasti by sa nemala vyhnúť žiadna firma a spoločnosť, ktorá chce byť na dnešnom rýchlym trhu úspešná.

Inflácia predstavuje stále závažný problém, s ktorým zápasia ekonomiky celého sveta a spolu s nezamestnanosťou bude aj naďalej jednou z kľúčových kategórií, ktorá bude zaujímať v politike vlád významne miesto.

Kľúčové slová

inflácia, dopady inflácie v oblasti vstupov a výstupov podniku, oblasť pohľadávok, predikcia vývoja, závažnosť dôsledkov inflácie, zmiernenie dopadu v podniku

Literatúra

1. PETROVÁ, R.: Vplyv globalizácie a internacionalizácie ekonomiky na formy súčasného podnikania. In: *Ekonomika firiem 2001*, Zborník z medzinárodnej konferencie, EU Bratislava, PHF v Košiciach 12-14.9.2001 Svit s.373-375,ISBN 80-225-1446-2
2. PETROVÁ, R.: Eliminácia dopadov inflácie na podnik. In. *Acta Oeconomica Cassoviensia N°8*, Košice 2004, s.197-203, ISBN 80-225-1844-1
3. VLACHYNSKÝ, K. a kol.: *Podnikové financie*. Bratislava : IURA EDITION, 2006, 182s. ISBN 80-8078-029-3
4. Interné materiály daného konkrétneho podniku
5. <http://www.statistics.sk>
6. <http://www.finance.gov.sk>

Summary

Inflation, one of the most observed indicators economics struggle with negatively influences macro-level and causes problems at the micro-level as well. It means it causes problems in entrepreneurship and running companies. The paper is briefly recording and quantifying inflation impacts on a certain company. It is trying to predict proposals of activities and options to eliminate the negative impacts.

Adresa autora

Ing. Rozália Pétrová, CSc.
Katedra ekonómie
Podnikovohospodárska fakulta v Košiciach
Ekonomická univerzita v Bratislave
Tajovského 13, 041 30 Košice
Slovensko
Tel.: +0421(0)55 / 622 19 55 - 265
Fax.: + 0421(0)55 / 623 06 20
E-mail: petrova@euke.sk